

บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 บทสรุป

การกำหนดทิศทางการยุทธศาสตร์และการพัฒนาโลกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรื่อจม) ในเขตพัทยา เป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นถือว่าเป็นตลาดสินค้าการท่องเที่ยวใหม่ในประเทศไทย และเป็นตลาดที่มีผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ทั้งฝั่งของอุปสงค์ (Demand) หรือนักท่องเที่ยวด้านน้ำ และอุปทาน (Supply) อาทิ บริษัทท่องเที่ยว ผู้ประกอบการอุปกรณ์ด้านน้ำ เรือนำเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ อาทิ ผู้ประกอบการร้านค้า ที่พัก ร้านอาหาร ตลอดจนชาวบ้าน ส่วนราชการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำเรื่อจมนี และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตลอดจน การส่งเสริมการตลาด จำเป็นต้องดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีทิศทางการพัฒนาและกลไกการขับเคลื่อนที่เหมาะสม ดังนั้น จึงมีการศึกษาจัดทำแนวทางยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาโลกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพัทยา ซึ่งนับว่ามีความจำเป็นเพื่อให้เกิดการประสานผลประโยชน์และการจัดการโครงการให้ดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) สังเคราะห์ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวแหล่งน้ำ วิธีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแหล่งน้ำ และศักยภาพด้านการตลาด เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพัทยา (2) วิเคราะห์ระดับการรับรู้ (Perception) ความตระหนัก (Awareness) และระดับการยอมรับ (Adoption) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ต่อการพัฒนาและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (3) วิเคราะห์ศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวด้านน้ำ อย่างยั่งยืนและ (4) จัดทำแนวทางยุทธศาสตร์และการพัฒนาโลกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพัทยา

การกำหนดทิศทางการยุทธศาสตร์และการพัฒนาโลกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การยอมรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำ (Adoption Process) และการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis) สามารถสรุปรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพัทยา โดยพิจารณาว่ากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ นั้น กลุ่มใดบ้างที่มีส่วนได้และส่วนเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพัทยา

2. การวิเคราะห์เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นการนำวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมาทำให้เกิดการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย วิธีการหลักคือการระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล

จากภาคีในด้านศักยภาพเชิงนิเวศ ศักยภาพด้านการตลาด ศักยภาพด้านองค์กร และมาตรการจัดการที่เหมาะสม ภายใต้กรอบการระดมความเห็น (Theme) “Environmental Management for Sustainable Tourism”

3. การยอมรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึก (Adoption Process) ผลลัพธ์ขั้นต้นที่นี้หมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกเป็นการศึกษาถึงความตระหนัก ความสนใจ การประเมินความเหมาะสม การทดลองใช้หรือทำ จนถึงการยอมรับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการธุรกิจด้านน้ำในเขตเมืองพญา

4. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นการนำข้อมูลจากผลการศึกษาทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพทางด้านนิเวศวิทยาของแหล่งด้านน้ำลึก ด้านการตลาด และด้านองค์กร มาสังเคราะห์เพื่อประมวลและสรุปถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (SWOT Analysis) ที่มีต่อการพัฒนาสาขาการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพญาจากนั้นจึงสังเคราะห์แนวทางยุทธศาสตร์และกลไกการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนในเขตพญา

ผลการศึกษาในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพญา พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นทั้งผู้ที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ ซึ่งเกิดจากการดำเนินการโดยตนเองหรือเกิดจากการดำเนินการของผู้อื่นและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจัดว่าเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ส่วนมากจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานเมืองพญา จะดูแลความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว กรมเจ้าท่า ดูแลการขึ้นทะเบียนเรือและความปลอดภัยของเรือ กองทัพเรือ ดูแลเส้นทางเดินเรือในพื้นที่ กรมประมง ดูแลสัตว์ทะเลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อชาวประมง และยังมีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่ทำหน้าที่ดูแลทรัพยากรในท้องทะเลเขตพญา ส่วนผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจด้านน้ำและนักท่องเที่ยวด้านน้ำเป็นผู้ที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ส่วนธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ร้านอาหารหรือแท็กซี่ จะเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์รองลงมา และถ้าหากนักท่องเที่ยวมีการพักค้างคืนในเขตพญาก็จะทำให้ธุรกิจที่พัก ร้านอาหารได้รับผลประโยชน์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่ได้รับทั้งประโยชน์และเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดขึ้น ก็คือ ผู้ประกอบการธุรกิจ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึก พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนมากมีประสบการณ์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอาทิ การเก็บขยะใต้ท้องทะเล การทำความสะอาดบริเวณชายหาด การผูกพันสำหรับการจอดเรือบริเวณที่มีแนวปะการัง ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มจัดทำกิจกรรมขึ้นกันเองระหว่างผู้ประกอบการ และกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานเทศบาลของจังหวัดและมีประเด็นความสนใจร่วม ก็คือ แนวคิดการสร้างแหล่งด้านน้ำเทียม (เพิ่มเติม) โดยเฉพาะการจมเรือ เพื่อเป็นแหล่งด้านน้ำเพิ่มเติมในเขตพญา เพราะต้องการเพิ่มจุดด้านน้ำ และช่วยลดความแออัดของจุดด้านน้ำในปัจจุบัน และยังเป็นการสร้างระบบนิเวศใต้ทะเลเพื่อเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ รวมทั้ง ควรร่วมมือกันในการจัดตั้งองค์กร สมาคม หรือชมรม เพื่อควบคุมหรือกำหนดราคาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกและการเรียนด้านน้ำลึกให้มีมาตรฐานเดียวกันได้ และยิ่งทำให้เกิดมาตรการหรือการกำหนดวิธีการด้านน้ำลึกให้มีความปลอดภัยได้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกอย่างยั่งยืนในเขตพญา พบว่า ในเขตพญามีศักยภาพเชิงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึกบริเวณพญา ศักยภาพด้านตลาดของแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึกบริเวณพญา และศักยภาพด้านองค์กรและความเป็นไปได้ในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย กล่าวคือ

1. ศักยภาพเชิงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึกบริเวณพญา ในการพัฒนาแหล่งดำน้ำลึกในเขตพญาให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในระดับภูมิภาคเอเชีย พบว่า แหล่งดำน้ำลึกในเขตพญามีศักยภาพมากเพียงพอที่จะจัดทำและนำเสนอยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวด้านน้ำลึก ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งดำน้ำลึกในเขตพญาสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ทุกฤดูกาล เนื่องจากมีด้านหลบลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ และเป็นแหล่งดำน้ำลึกที่ไม่ไกลจากฝั่งมากนัก เวลาประมาณ 30-60 นาที ประกอบกับมีสิ่งมีชีวิตที่น่าสนใจและหาได้ยาก อาทิ ม้าน้ำ กุ้งตัวยาว ปูซิโน ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจ นอกจากนี้ แหล่งดำน้ำลึกที่มนุษย์สร้างขึ้นก็เป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ เพราะว่ามีชนิดสัตว์ทะเลอยู่เป็นฝูงขนาดใหญ่ภายในบริเวณเรือหลวงที่นำไปจอด และเป็นแหล่งดำน้ำลึกที่สร้างความตื่นเต้น และท้าทายด้วยความลึกที่ระดับ 30 เมตร ประกอบกับ พญาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ การเดินทางใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งในวันธรรมดา และวันหยุด

2. ศักยภาพด้านตลาดของแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึกบริเวณพญา จากการศึกษาด้านอุปทาน หรือผู้ประกอบการ และแหล่งดำน้ำลึกในเขตพญา พบว่า มีผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำลึกในเขตพญาและเขตกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก ที่สามารถรองรับการเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวด้านน้ำลึก สามารถรองรับได้ทั้งนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ ในส่วนจุดดำน้ำลึกต่างๆ ในเขตพญา มีมากมายหลายจุดสามารถรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในอนาคต และยังมีนอกพื้นที่การศึกษา เช่น เกาะรีน เกาะมารวิชัย ที่สามารถกระจายนักท่องเที่ยวให้ไปดำน้ำลึกตามจุดเหล่านี้ได้อีก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ สาธารณูปโภค ระบบคมนาคม และที่พักอาศัย เขตพญามีเพียงพอรองรับการขยายตัวของเมือง และในด้านอุปสงค์ พบว่า การท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพญา มีโปรแกรมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ และนักท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มการมาท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่จะเห็นได้จากจำนวนผู้ประกอบการชาวต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนเปิดธุรกิจดำน้ำลึกในเขตพญา รวมทั้งศักยภาพของนักท่องเที่ยวเองที่สามารถมีความเต็มใจจ่ายค่าบริการดำน้ำลึกในเขตพญา

3. ศักยภาพด้านองค์กรและความเป็นไปได้ในการเข้ามามีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า พื้นที่บริเวณอ่าวพญา มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึกได้เนื่องจากองค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านตลาด เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้พร้อมที่จะร่วมผลักดันในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ สำนักงานเมืองพญาควรเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ และหน่วยงานอื่นๆ พร้อมทั้ง ภาคเอกชน จะเป็นผู้สนับสนุนร่วมมือในการดูแล พัฒนาการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการอนุรักษ์

นอกจากนั้น ประเด็นความสนใจร่วม (Common interest) ของภาคเอกชนจะมุ่งประเด็นความสนใจไปที่การจัดการธุรกิจด้านน้ำ โดยมีความประสงค์ให้มีการสร้างมาตรฐานการจ่ายภาษีของผู้ประกอบการให้เสมอภาคเท่าเทียมกัน รวมทั้ง การปรับโครงสร้างและราคาการดำนํ้าลึกลงให้มีความเหมาะสม ด้านมาตรฐานและความปลอดภัย จะมุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ และด้านการอนุรักษ์ ต้องการให้มีการส่งเสริมการตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งบนบกและใต้ท้องทะเล โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับเมืองพญาในการขับเคลื่อนแนวปฏิบัติเหล่านี้

รูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วม ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการภาคเอกชนนั้น “ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลง” และส่งเสริมการสร้างความรู้ความตระหนักในใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยทางสำนักงานการท่องเที่ยวควรเป็นหน่วยงานที่จัดทำและให้การสนับสนุนเชิงนโยบาย ในขณะที่เดียวกัน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต่างๆ ก็ควรเข้าร่วมการจัดกิจกรรม และการให้บริการที่สอดคล้องกับนโยบายต่างๆ เหล่านี้ด้วย

โดยบริบทและเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วม คือ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ควรดำเนินงานของตนเองภายใต้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่กำหนดขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและพร้อมที่จะสนับสนุนการก่อตั้งสมาคมหรือกลุ่มดำนํ้าลึกลง โดยมุ่งเน้นผลประโยชน์ร่วมกันของผู้ประกอบการด้วยกันและประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ทั้งนี้ ต้องสามารถตอบสนองต่อความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการด้วย

สำหรับแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญาจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญาได้ดังนี้

1. ด้านการตลาดและลูกค้า (นักท่องเที่ยว) สิ่งที่ต้องดำเนินการคือ

1.1 การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ โดยจัดทำแผนการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลงร่วมกัน โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ

1.2 เน้นให้พญาเป็นแหล่งฝึกสอนนักเรียนดำนํ้าลึกลง โดยทุกหลักสูตรมีการสอดแทรกเนื้อหาหรือกิจกรรมพัฒนาความตระหนักการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกลงในเชิงอนุรักษ์ โดยที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน (ผู้ประกอบการ) ที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

2. ด้านประสิทธิภาพการดำเนินการ

2.1 การกำหนดมาตรการที่จำเป็นและเหมาะสม และการควบคุมให้มีการปฏิบัติตาม อาทิ

- มาตรการด้านความปลอดภัยเช่น การกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งดำนํ้าลึกลงและการจำกัดการใช้พื้นที่ดังกล่าวในการทำกิจกรรมทางทะเลอื่นๆ (Zoning) การมีเจ้าหน้าที่ช่วยชีวิต (Lifeguards) ประจำแหล่งดำนํ้าลึกลง

- มาตรการเกี่ยวกับการดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวด้านน้ำเช่น ควรมีหน่วยงานดูแลหุ่นดำนํ้าลึกลงเฉพาะ

- การจัดระเบียบการใช้พื้นที่แหล่งน้ำ
- การกำหนดค่าธรรมเนียม
- การพัฒนา พื้นฟูและบำรุงรักษาบริเวณใต้น้ำในแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำ

2.2 การกำหนดให้เมืองพืฯเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาและกำกับดูแลการใช้พื้นที่รวมทั้งเป็นศูนย์กลางให้เกิดการประสานการทำงานร่วมกันของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 4 หน่วยงานหลัก และภาคเอกชน

2.3 การสร้างแหล่งน้ำลึกเพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อลดความแออัดของนักดำน้ำและรองรับปริมาณกิจกรรมการดำน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต เมืองพืฯอาจจัดให้มีโครงการระดมทุน (Fund Raising) สำหรับเรื่องนี้โดยเฉพาะ โดยเปิดกว้างสำหรับทุกหน่วยงานที่สนใจทั้งภายในและต่างประเทศ

3. ด้านการพัฒนาเชิงองค์กรและการเรียนรู้

3.1 การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมของผู้ประกอบการ ด้านการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพืฯเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการตลาดร่วมกัน รวมทั้งเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการ และภาคอื่นๆ

3.2 การจัดทำแผนผังรวม (Master Layout) ของแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพืฯเพื่อใช้กรอบในการกำหนดการพัฒนาแหล่งน้ำลึกแห่งใหม่ๆ ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์สำหรับส่งเสริมการตลาดเชิงองค์กรรวมด้วย

4. ด้านงบประมาณ งบประมาณในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ในเขตพืฯ เพื่อให้เกิดความเพียงพอ เป็นโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และความเป็นเจ้าของ ในการดำเนินงานต่างๆ ตามแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึก และแผนการส่งเสริมการตลาด งบประมาณควรมาจาก 4 แหล่ง ประกอบด้วย งบประมาณจากส่วนกลาง งบประมาณจากหน่วยงานท้องถิ่น เช่น เมืองพืฯ และการสนับสนุนจากภาคเอกชน และค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่จากนักท่องเที่ยว

7.2 อภิปรายและวิจารณ์ผล

ในการกำหนดทิศทางการยุทธศาสตร์และการพัฒนาการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรือจม) ในเขตพืฯ องค์กรประกอบสำคัญ ก็คือ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ (Stakeholders) ทั้งในแง่ของภาครัฐ และเอกชน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ จากการจมเรือ หรือสร้างแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยวิธีการอื่น (Man-Made Dive Site) ซึ่งประกอบด้วย กรมเจ้าท่า กองทัพเรือ กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่ ก็คือ สำนักงานเมืองพืฯ ประกอบกับความร่วมมือของหน่วยงานภาคเอกชน ก็คือ ผู้ประกอบการร้านดำน้ำ และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำน้ำลึก อาทิ อุปกรณ์การดำน้ำลึก เรือโดยสาร ที่พัก ร้านอาหาร และธุรกิจการท่องเที่ยวอื่นๆ ในเมืองพืฯ รวมทั้ง ชุมชนท้องถิ่นในเขตพืฯ ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการร่วมผลักดันให้เกิดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพืฯ ที่มี

การบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยการดำเนินการร่วมกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยรวมของเมืองพญา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึก มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ร่วมกับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ในเขตพญา

การกำหนดทิศทางการยุทธศาสตร์และการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นผลลัพธ์ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ศักยภาพในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งศักยภาพเชิงนิเวศของแหล่งด้านน้ำลึก ศักยภาพด้านตลาด และศักยภาพด้านองค์กรและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของแหล่งท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพญา จะเห็นได้ว่า ยุทธศาสตร์หลัก และกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพญา ที่สำคัญ ประกอบด้วย

1) ยุทธศาสตร์ด้านการตลาด และการสร้างและ/หรือรักษาลูกค้า โดยการอาศัยการประชาสัมพันธ์ ทั้งสื่อภายในประเทศและต่างประเทศ ร่วมกับการสร้างจุดขาย โดยเน้นให้พญาเป็นแหล่งฝึกสอนนักเรียนด้านน้ำลึกที่มีชื่อเสียงของภูมิภาคอาเซียน

2) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการ ทั้งการกำหนดมาตรการที่จำเป็นและเพียงพอในการใช้ประโยชน์แหล่งด้านน้ำ และการควบคุมให้มีการปฏิบัติตาม เช่น มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัย การฟื้นฟูและการบำรุงรักษานิเวศน์ใต้น้ำ เป็นต้น การกำหนดให้เมืองพญาเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบการพัฒนาและกำกับดูแลการใช้พื้นที่รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการประสานงานของทุกภาคีที่เกี่ยวข้อง และการสร้างแหล่งด้านน้ำลึกเพิ่มขึ้นในเขตพญา

3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเชิงองค์กรและการเรียนรู้ โดยอาศัยการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมของผู้ประกอบการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพญาเพื่อจัดทำกิจกรรมต่างๆ ที่เห็นพ้องร่วมกัน (Common interest) และการจัดทำแผนผังรวม (Master layout) ของแหล่งด้านน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญา

4) ยุทธศาสตร์ด้านงบประมาณ ก็คือ การสรรหางบประมาณเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกจาก 4 แหล่ง คือ งบประมาณจากส่วนกลาง จากหน่วยงานท้องถิ่น จากการสนับสนุนของภาคเอกชน และจากค่าธรรมเนียมการใช้พื้นที่ของนักท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญาจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้นนั้นสามารถนำหลักการมาจัดเป็นแนวทางการดำเนินการ และสรุปในรูปแบบโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในเขตพญาที่ต้องดำเนินการดังกล่าวเป็น 3 ระยะ ได้ดังนี้

1. ระยะต้น (ต้องดำเนินการภายในระยะเวลา 1 ปี) อาทิ
 - โครงการจัดทำแผนการท่องเที่ยวด้านน้ำ (Master Plan) และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อจัดการการใช้พื้นที่ทางทะเล ทั้งบนน้ำและใต้น้ำ
 - โครงการการกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งด้านน้ำลึกและการจำกัดการใช้พื้นที่ดังกล่าวในการทำกิจกรรมทางทะเลอื่นๆ (Zoning)
 - โครงการกำกับดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวด้านน้ำ เช่น การจัดตั้งหน่วยงานดูแลทุนด้านน้ำลึกเฉพาะ

- โครงการจัดตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัยประจำแหล่งดำน้ำและฝีกอบรบการเป็นเจ้าหน้าที่ช่วยชีวิต (Lifeguards)
- โครงการการจัดระเบียบการใช้พื้นที่แหล่งดำน้ำบริเวณหมู่เกาะล้าน หมู่เกาะไผ่ (อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกองทัพเรือ) และศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying capacity) ท่องเที่ยวดำน้ำลึก พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน
- โครงการดำเนินการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์บริเวณท่าเรือแหลมบาลีฮาย
- โครงการการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ โดยจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวดำน้ำลึกร่วมกัน
- โครงการการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวดำน้ำ (Road Show)
- กิจกรรมการจัดงานท่องเที่ยวทางทะเลเพื่อสร้างจุดเด่นให้พญาเป็นแหล่งฝีกสอนนักเรียนดำน้ำลึก

2. ระยะกลาง (ควรดำเนินการภายใน 1 – 3 ปี) อาทิ

- โครงการจัดสร้างแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นแห่งใหม่ เพื่อลดความแออัดนักดำน้ำในช่วงฤดูมรสุม เพื่อเพิ่มแหล่งดึงดูดใจ และสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยว และรองรับปริมาณกิจกรรมการดำน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต เมืองพญาอาจจัดให้มีโครงการระดมทุน (Fund Raising)
- โครงการเฝ้าระวังการทำประมงที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวดำน้ำลึก
- โครงการจัดรวมกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวดำน้ำในเขตพญา (Cluster) เพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการตลาดร่วมกัน รวมทั้งเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการ และภาคีอื่นๆ
- โครงการพัฒนาสร้างองค์ความรู้การท่องเที่ยวดำน้ำ ผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยสถาบันการศึกษาทุกระดับ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม
- โครงการพัฒนาและอบรมภาษาต่างประเทศแก่ผู้ประกอบการและตัวแทนนำเที่ยว เช่น ภาษารัสเซีย ภาษาอินเดีย ภาษากลุ่มตะวันออกกลาง ฯลฯ
- โครงการศึกษาและให้มีการกำหนดค่าธรรมเนียมสำหรับการท่องเที่ยวดำน้ำลึก รวมถึงการท่องเที่ยวทางทะเลในรูปแบบอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวดำน้ำตื้น การเดินใต้ทะเล (sea walking) ฯลฯ

3. ระยะยาว (ควรดำเนินการมากกว่า 3 ปี) ได้แก่

- โครงการรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งดำน้ำ และทรัพยากรทางชายฝั่งและทะเลในพื้นที่ เช่น ปะการัง และสัตว์น้ำต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบหลักในการท่องเที่ยวดำน้ำ
- โครงการตรวจสอบคุณภาพน้ำ สภาพความขุ่น/ใส ของน้ำ เพื่อการท่องเที่ยว
- โครงการ/กิจกรรมพัฒนา พื้นฟูและบำรุงรักษานิเวศน์ใต้น้ำในแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึก
- โครงการให้รางวัลและเกียรติบัตรแก่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รับผิดชอบต่อสังคม (Volunteer Tourism) และประชาสัมพันธ์ที่ได้รับรางวัลอย่างแพร่หลาย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามยุทธศาสตร์และกลไกการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์นั้น สิ่งที่เป็นและขาดไม่ได้ ก็คือ แกนนำในการดำเนินการ ซึ่งจากผลการศึกษาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่สมควรมีบทบาทเป็นแกนนำในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ในเขตพัทยา ก็คือ สำนักงานเมืองพัทยา ที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ ในการบริหารจัดการ ทั้งการมีสำนักงานในเขตเมือง และบนเกาะล้าน การมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินการ การที่เป็นผู้ที่มีแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวรวมของเมืองพัทยาอยู่ ประกอบกับผู้ประกอบการต่างๆ ในเขตเมืองพัทยาก็เห็นพ้องต้องกันว่า สำนักงานเมืองพัทยา นั้น ควรแสดงบทบาทอย่างเด่นชัดในการขับเคลื่อนเรื่องนี้ นอกจากนั้น หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และชุมชนต่างๆ ก็พร้อมดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตพัทยา

7.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการกำหนดทิศทางการยุทธศาสตร์และการพัฒนาโครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวด้านน้ำในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรือจม) ในเขตพัทยา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เมืองพัทยา ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพัทยา รวมทั้งเป็นหน่วยงานกลางในการประสานผลประโยชน์ และการดำเนินงานต่างๆ ของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยการออกมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์ การจัดพื้นที่ การดูแลรักษาความปลอดภัย รวมทั้ง การจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิ กิจกรรมการส่งเสริมการตลาด กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการในการพัฒนาและสร้างความสำเร็จของธุรกิจการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพัทยาต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน

2. เมืองพัทยาควรดำเนินการให้มีการรวมกลุ่มความร่วมมือของผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ เป็นภาคีเครือข่าย เพื่อดำเนินการตามมาตรการในการพัฒนาการตลาดของธุรกิจด้านน้ำ และการประสานผลประโยชน์ต่างๆ รวมทั้ง จัดทำทะเบียนธุรกิจด้านน้ำที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่เขตพัทยา และธุรกิจที่เกี่ยวข้องที่อาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกัน เพื่อตกลงเงื่อนไขการให้บริการและประสานผลประโยชน์ และเพื่อสร้างให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี และพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลแนวความคิดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกัน

3. หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำในเขตพัทยา และการสร้างแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรือจม) ควรแสดงบทบาทและความรับผิดชอบในลักษณะของภาคีเครือข่าย ในการแก้ไขปัญหา ข้อจำกัด และอุปสรรคที่เกิดขึ้น อันมีผลกระทบต่อขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวด้านน้ำ อาทิ

- กรมเจ้าท่า ควรมีแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรือเดินสมุทรขนาดใหญ่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภูมิภาค 3 ควรเพิ่มความสำเร็จกับการท่องเที่ยวด้านน้ำอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

- ภาครัฐ (รวมเมืองพญา) ให้การสนับสนุนหน่วยงานและภาคประชาสังคมที่มีบทบาทในด้าน การดูแลรักษาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมตลาดทางอ้อม เช่น การดำเนินน้ำเก็บขยะ การทำปะการังเทียม

4. ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกให้เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาทางด้านสังคม (Social Tourism) โดยมีการสร้างแรงจูงใจให้มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น การให้ รางวัลและเกียรติบัตรแก่ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวที่ปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ และรับผิดชอบต่อสังคม หรือการเข้ามาเป็นนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร (Volunteer Tourist) ใน การทำกิจกรรมอนุรักษ์ต่างๆ

